le. "Ensi aikoina, jotka seurasivat diktatuurin kukistamista, kirjottaa unkarilainen puoluetoveri Ladislaus Rudas eräässä kirjasessaan, kuului Unkarissa vain kidutettujen valituksia. Hirttolavoja seisoi pitkissä riveissä. Vankilat olivat täyteen sullottuina köyhälistön parhaimmistolla. Jokainen kaupunki, jokainen kylä oli vankileirinä. Ei voida puhua kuolonhiljaisuudesta, sillä sitä häiritsivät valkoterrorin uhrien sydäntä jäytävät huudot. Elävältä nyljettyjen ja poltettujen ,typistettyjen ja silvottujen huudot katkaisivat vihlovan kauhistavina vallitsevan kuolon hiljaisuuden."

Venäjän Neuvostovalta otti vastaan karkotetut ja kidutetut. Valtiokoneistonsa voimalla se avasi Unkarin vankiloiden ovet. Se teki sen, mitä ei vielä koskaan tähän asti ollut maailman historiassa tapahtunut. Se käytti hyväkseen diplomatiaansa, valtiokoneistoansa, valtavaa voimaa, vapauttaakseen valtiolliset vangit, jotka rohkeutensa ja antautumuksensa vuoksi verenhimoinen porvaristo aikoi telottaa.

Neuvosto-Venäjä otti unkarilaiset vangit vastaan kalleimpina poikinaan. Jokainen vallankumouksellinen köyhälistötyöläinen voi sen vuoksi olla turvallinen siitä, että niin kauan kuin tavataan Venäjällä yksikin samaan kansallisuuteen kuuluva panttivanki, korkeimmastakin porvaripiireistä — Neuvosto-Venäjä tulee käyttämään voimaansa vallankumouksellisten hyväksi.

Unkarin sosialidemokraatit petollisesta sopimuksestaan huolimatta Horthyn rosvojen kanssa, eivät ole kyenneet huojentamaan Unkarin vallankumouksellisten kärsimyksiä. Neuvosto-Venäjä kuitenkin onnistui vapauttamaan nämä vangit.

Moskovassa nykyään olevista 150 vaihdetuista unkarilaisista vangeista on 14 naista. Näistä tuomittiin kolme diktatuurin kukistamisen jälkeen 5—12 vuoteen vankilaan lentolehtisten levittämisestä. Viisi naisista kuului työväenluokkaan. Näiden viiden joukossa toveritar Kerestei, joka on tupakkatyöläinen. Hän oli ollut ammattiliiton organiseerraajana sosialistipuolueessa *) 14 vuotta, ollen tunnettu kaikkien työläisnaisten keskuudessa Unkarissa. Eräästä puheesta, jonka hän oli pitänyt työväen hallituksen aikana, hänelle annettiin vankilatuomio 5—12 vuoteen.

Toveritar Romandje on toinen näistä naistovereista, joka on opettaja ammatiltaan ja tullut kommunistiksi ennen vallankumousta. Vallankumouksen aikana hän toimi puhelinasemalla. Hänen "rikoksensa" oli siinä, että hän suoritti tämän tehtävän köyhälistön diktatuurin hyväksi. Tunnottoman tuomarinsa edessä hänen ennen aikaansa harmaantunut päänsä oli pystyssä ja hänen henkevä puolustuspuheensa kierteli Unkarin vallankumouksellisten käsissä pyhänä asiakirjana. Kolme sisarusta ja heidän kälynsä ovat myöskin vaihdettujen vankien joukossa. Nämä olivat kaikki prpoagandatyössä työväenvallan aikana.

Sankarillisessa, kidutetussa Unkarissa on paljon vallankumouksellisia naisia. On järjestetty etsintöjä ja tehty ehdotuksia Venäjän taholta, että heidän nimensä asetettaisiin vapaustuletoon. Täten tuli päivänvaloon Gisela Adlerin nimi. Hänen nimensä ei o lut joutunut vankien vaihtolistaan, koska hänen luultiin jo aikoja sitten kuolleen. Gisela Adleria on riiäkätty kauheasti ja siihen määrin epämuotoiseksi runneltu, että hänen vangitsijansakin salaavat hänen olinpaikkansa. Nyt kuitenkin tiedetään hänen olevan hengissä ja jokainen unkarilainen vallankumousnainen tuntee häpeää ollessansa itse vapaana sillä välin kun Gisela Adler vielä on kiduttajainsa käsissä. Sirena Tiemann, joka oli Bela Kunin sihteerinä, joutui myös kovan kohtelun alaiseksi Maria Rostran vankilassa.

Rosa Jankulovitsh lähti urhoollisesti matkalle Budapestiin lähettinä sen jälkeen kun työväenvalta oli kukistettu. Matkallaan hänet vangittiin ja piestiin. Vankina oloajallaan ei hän kidutuksistaan huolimatta antanut ilmi ainoatakaan.

Otto Korvinin vaimo, aivan nuori nainen, vangittiin yksistään siitä syystä, että oli tämän nuoren sankarin vaimo. Häntä vastaan ei voitu esittää minkäänlaista syytöstä. Nykyään on hän aivan kuuro, joka on seurauksena siitä kohtelusta, jonka alaiseksi hän joutui vankilassa oloaikanaan. Häntä ruoskittiin raskauden tilassa ollessaan, jonka seurauksena oli kuolleen lapsen synnyttäminen vankilan sairashuoneessa.

Rosalie Bogdan, toveritar, joka kuului kommunistiseen nuorisojärjestöön, vangittiin, kun hänen luonaan tavattiin lentolehtisiä. Vangittaessa oli hän ainoastaan 15 vuoden ikäinen. Koko hänen perheensä vangittiin sen vuoksi, että kommunisteja joskus oli asunut heillä.

Rosalie Bogdan saapui Moskovaan ollakseen miehensä kanssa, joka on myöskin vaihdettujen vankien joukossa. Hänen miehensä on ihminen, jota lain mukaan ei voida enään pitää elävien kirjoissa olevana ihmisenä. Hänet tuomittiin kuolemaan ja tuomio pantiin täytäntöön. Hänen ruumiinsa lävistettiin kahdeksalla kuulalla, mutta siitä huolimatta hän jäi henkiin. Hän yritti paeta telotuspaikalta, jossa hänet vangittiin uudelleen ja heitettiin armotta ja tuomiotta vankilaan loppuijäkseen, kuten luultiin. Neuvosto-Venäjä avasi ovensa tälle toverille.

Liikkeemme sankarten historiaan tulevat unkarilaisten sisartemme ja veljiemme historia kultakirjaimin piirretyiksi. Suuret ovat ne ajat, joissa tällaiset kärsimykset syntyvät.

*) Unkarin ammatillinen liike toimi ennen Unkarin vallankumousta yhdistettynä sosialidemokratiseen puolueeseen ja saman johdon alaisena. — Toim.

IDÄN NAISTOVEREILLE

Työn uuvuttamat työläistoveritaret, missä ja mihin tarkotukseen kulutatte loma-aikanne? Sitä itseasiassa tosin harvoin on, mutta kuitenkin on niin paljon joutoaikaa, että se nutterasti ja tarkoin käytettynä, voisi saada aikaan jotain hyödyllistä, ei ketään yksilöä eikä itseään kohtaan, vaan koko köyhälistön luokkataistelun hyväksi.

Katsotaanpa nyt esimerkiksi Idän muutamia suurimpia suomalaiskeskuksia, missä osastotoiminta ja muu aina on suurempaa ja puoleensa vetävämpää kuin pikkupaikoilla. Niitä voi luetella useita, kuten Maynard, Fitchburg, Gardner j.n.e., joista anniharvoin saa nähdä mitään kuulumisia naisten toiminnasta y.m. oman lehtemme Toverittaren palstoilla. Miehiä ei tästä nurinkurisuudesta voida syyttää, vaan lankeaa tuo syytös raskaana taakkana juuri **naisten hartioille.** Eikä se juuri ole pelkkä syytöskään, vaan on se enempi häpeä, lyödä laimin velvollisuutensa omaa lehteään kohtaan ja samalla koko työväenliikettä kohtaan.

Meillä nykyisin on osastoissa toiminnassa n.s. lukurenkaita, naisjaostoja y.m. naistoiminnoita. Eikö juuri näistä pitäisi naisten antaa selostuksia "Toverittaren" palstoilla? Se innostaisi samalla myös sellaisiakin, jotka ovat vähemmän kiinteässä toiminnassa kiinni, sillä harvat vielä tietävät edes lukurenkaidenkaan olemassaolosta, huolimatta siitä että kuuluvat osaston jäsenyyteen. Saa vielä usein näistä puhuessa hyvin ihmetteleviä vastauksia, kuten esim.: Oo, vai niin, en minä ole tiennyttkään, että sellainenkin rengas on osastossa, — tai — en minä tiedä, onko niillä mitään lukurengasta, j.n.e.

Tuntuu todella naurettavalta, ettelvät meidän naisemme pidä juuri näiden asioiden tiedoksi antamista laajemmalti tai edes oman osastonsa naistovereiden keskuuteen tärkeänä, siinä määrin kuin sen tai tämän henkilön ulkonaisten tapojen ja paheiden pohtimisen ja julkituomisen. Turha vaiva on sanoa itseään tosivasemmistolaiseksi, niin kauan kun emme halua käytännöllisellä toiminnallamme sitä osottaa, sillä nimi ei merkitse mitään, se ei yksistään vielä todista henkilön luotettavaisuutta, ettei jollain teollaan voi sitä todistaa. Sanotaan aina: Tuo sosialistipuolueessa harjotettu ja opittu ilkeä tapa: "eihän sitä kykene," "eikä osaa kirjottaa mitään." Eipä tietenkään kyetä eikä osata kuin ei edes ole halua yrittääkään. Sitä kyllä kehittyy kun vaan ottaa asian toden kannalta ja ajattelee sen tärkeää merkitystä ja jättää sellaiset asiat syrjään ,jotka eivät kuulu luokkataistelun ohjelmaan ja joilla emme voi kehitystasoamme kohottaa. Ottakaamme tarkasti kaikki toimintaamme koskevat asiat muistiimme ja sitten kynä heilumaan, niin tulee kuin tuleekin kirje. Ei myöskään voida vedota siihen, jos me loistamme osastomme toiminnassa jollain vähemmällä toimunalla, kuten näyttelemisellä, runoilemisella, laulamisella tai muilla tempuilla, ne yksin eivät sisällä henkilön kehittyneisyyttä, eikä luokkatietoisuutta. Vasta sitten voi sanoa vähänkin itsensä vasemmistolaiseksi kun pystyy täyttämään jotain tarkotustaan vastaavaakin tointa, joten sanomalehtikirjotus, agitatsionityö, lukurenkaisiin kuuluminen, kuulun välttämättä niin laulajalle, näyttelijälle kuin jollekin tyhjäntoimittajallekin, sellaiselle, joka ei ole "amatööri" alallaan.

Ikävän vaikutuksen tekee kun useimmissakin paikoin ei kuule naisten kesken muuta kuin torailua, toisen parjaamista, tai istuvat ympäri pöydän kortit käsissä, pelaten piinakkelia tahi "koiraa". Onko siis ihme, jos pysytäänkin ajasta jälessä? Työtä on, naistoverit, luokkavainioilla enempi kuin luulettekaan. **Maynardissakin** esim. on suuri prosentti, jotka kaipaisivat valistusta. Siellä on vanhoista lakkorikkureista äärimmäisiin laestadiolaisiin, joille olisi tarpeen selostella nykyisiä tilanteita ja miten työläisten niihin on suhtauduttava.

Sitten **Gardnerin** toverittaret! Jos ei omassa kaupungissa enään ole aihetta toimia, niin ottaa katuvaunun Templetoniin, niin varmaan saatte tarpeeksenne asti tehdä työtä siellä asuvien "härmäläisten" keskuudessa, sillä he myös näyttävät olevan aivan auttamattomasti takapajulla. Ympäriinsä on kaikkialla valistuksen tarvetta. **Worcesterilaisetkin** voisivat tehdä kesän aikana huviretkiä, vaikkapa ei muualle kuin Hubbardstoniin ja Williamsvilleen, niin apuna yhteisen rintaman luomisessa olisi sekin.

Siis heittäkää pois turhat, vanhanaikaiset pikkutouhut ja toimikaa silloin kun on toiminnan aika. Lopuksi ehdottaisin että osastot valitseisivat myös vakituisia kirjeenvaihtajia "Toverittarelle" ja ag.-komiteat valvoisivat, että se työ todella tulee suoritetuksi.

Idässä on monta pikkupaikkakuntaa, joissa on annettu tosimerkitys tälle asialle ja joista tämän tuosta näkee kirjotuksia esim. New Hampshirestakin on useimman kuin Massan alueelta, kuten West Concord, N. H., Wilton, N. H., Keene, N. H., Newport, N. H. — ja vaikka miten pitkästi, vaan Massan alue, jossa on voimakkaammat osastot, ovat naiset tässä asiassa jälessä pitkästi. Toivon että alatte toimintanne, jos kerran haluatte, että Toveritar pidetään edelleenkin **naisten** lehtenä. — Kiertävä.

Kuinka minusta tuli kapinallinen

Kirj. **Elizabeth Gurley Flynn**

Alempana julkaisemme radikaalisessa taloudellisessa liikkeessä tunnetun taistelijan Elizabeth Gurley Flynnin kirjotuksen siitä, miten hänestä tuli kapinallinen. Kirjotus on ollut julaistuna Trade Union Educational Leaguen "The Labor Herald" nimisen virallisen julkaisun heinäkuun numerossa. Vaikka emme voi yhtyä kirjottajan omaamaan uskoon taloudellisen järjestäytymisen yksinomaisesta tehokkuudesta taistelussa uuden yhteiskunnan luomiseksi, katsomme kuitenkin kirjottajan merkitykseen nähden tämän maan työläisten heräättäjinä sekä nykypäivien toimitsijana, tarpeelliseksi tutustuttaa Toverittaren lukijoita lähemmin hänen vaikuttimiinsa ja katsantokantaansa sellaisina kuin hän ne itse on esittänyt. —Toimitus.

• • •

On vaikeata sanoa milloin tahi missä meidän kapinallinen henkemme on syntynyt. Voimme mahdollisesti olla vain onnellisia sukuominaisuuden perijiä. Epäilemättä lukemattomat villien irlantilaisten esisien sukupolvet, jotka taistelivat ja pakenivat vuoristoihin, kuollen Irlannin vapauden puolesta, ovat suuresti vaikuttaneet minuun. Yksi esi-isistäni makasi koko yön laskuojassa lähellä pikkuista taloansa, tarkastellen valoa ikkunastaan, joka merkitsi sitä, että hänen vaimonsa oli suoriutunut onnellisesti lapsivuoteestaan. Toinen meni yhtyäkseen ranskalaisiin näiden noustessa maihin Calala Baysä, josta hän ei koskaan palannut. Isoisäni tuli Maine'en paetessaan hirttämistään. Mutta irlantilaisen elämä niinä aikoina ei ollut helppoa tässä vapaassa maassa. "Jänkit" pitivät heitä ulkomaalaisina, jonka vuoksi heidän oli raivattava itsellensä tie taloudelliseen ja vaittiolliseen tasaarvoisuuteen. On ihmeellistä, ettei sama historiallinen tausta ole synnyttänyt enemmän vallankumouksellisia irlantilaisissa tässä maassa! Monet toisesta ja kolmannesta sukupolvesta ovat poliseina ja politiikkoina, saattaen sen kautta kansan, jonka tuli olla vapauden vertauskuvana, vihattavaksi ja pelättäväksi hirmuvallan aseena. Mutta Amerikalla näkyy olevan samanlainen rappeuttava vaikutus muidenkin kansallisuuksien toiseen polveen.

Myötätunnolla on suuri osansa lapsen mielen muodostamisessa. Muistan pienen tapahtuman, joka jätti minuun häipymättömän vaikutuksen. Muuan nainen, joka oli menettänyt toisesta kädestään kaikki sormensa suojuksettomassa koneessa, kävi meidän talossamme joka päivä. En voinut käsittää, miksi tuon köyhän naisen oli yhä tehtävä työtä. Näin erään vanhan miehen itkevän, kun hänet suljettiin Massachusettsissa Adamsin kaupungin pieneen vankilaan irtolaisuudesta. Mikä kysymysten pohjattomuus vaivasikaan mieltäni silloin! Koskaan en myöskään unhota lapsellista kauhuani, kun koneremmi kouluamme vastapäätä olleessa tehtaassa oli revössyt erään tytön tukan, jonka vuoksi tehdas pysähtyi vain muutamaksi hetkeksi. Huomaamattomasti alkoi ajatukseni askarteleman **köyhyydessä,** joka oli silminnähtävänä selityksenä näille surunäytelmille.

Isäni oli päässyt opistoon ja tutki siviili-insinöörin alaa. Mutta hänellä oli taakkana äitinsä suuri perhe ja vanhana alkaneena oli hänellä todelliset vaikeudet voitettavanaan kilpailessaan nuorempien kanssa. Seurauksena siitä oli, että vaikka hän olikin erittäin kyvykäs, niin ei ollut helppoa taata itselleen jatkuvaa työtä, jonka vuoksi köyhyyden puristus useammin kuin yhden kerran vieraili kotonamme. Tämä havainnollistutti tehtävät enemmän kuin suuri määrä